

M.A. (PART- II)
EDUCATION
Economics of Education
(Paper – II) April 2016

QP Code : 21211

(3 Hours)

[Total Marks : 80

- N. B. :** (1) Attempt any **three** questions from question No. 1 to 7.
(2) Question No. 8 is **compulsory**.
(3) All questions carry **equal** marks.

1. (a) Define Economics of Education. Differentiate between pure economics and the economics of education.	10
(b) Distinguish between cost as used in economics and education.	10
2. (a) Explain the concept of cost consciousness.	10
(b) Capitation fee can be referred to as "killing of merit". Bring out the argument for and against it.	10
3. What are the different sources of financing of education? Discuss the role of the government in higher education.	10
4. (a) Discuss the significance of education in the development of human resource.	10
(b) Explain the correlation approach of contribution of education to economic growth.	10
5. (a) Describe the internal and external efficiency of education.	10
(b) How can equal opportunity of education be provided to the girl students?	10
6. (a) What are the advantages of Gini coefficient as a measure of inequality in education?	10
(b) Suggest policy solution to higher educational austerity.	10
7. (a) Discuss the three heads of Institutional planning.	10
(b) Explain the priorities within education in the eight year plan.	20
8. Write short notes on any four of the following :-	
(a) Different economic systems	
(b) Discuss the need of manpower planning	
(c) Interrelation between education and economics	
(d) Women and wage differential approach	
(e) Causes of brain drain.	
(f) Discuss education as an industry.	

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : ८०]

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 (२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) शिक्षणाच्या अर्थशास्त्राची व्याख्या सांगा. सामान्य अर्थशास्त्र व शिक्षणाचे अर्थशास्त्र यामधील फरक लिहा. १०
 (ब) शिक्षण आणि अर्थशास्त्र यामध्ये उपयोगात येणारे 'खर्च'चे भेद लिहा. १०
२. (अ) खर्च जाणीव/सावधानता याची संकल्पना स्पष्ट करा. १०
 (ब) 'प्रतिविद्यार्थी शुल्क हे गुणवत्तेचा वध किंवा नाश करते' हे प्रतिविद्यार्थी शुल्काप्रती सहमती व विरोधी तक्रारी संबंधी लिहा. १०
३. शिक्षणासाठीचे विविध वित्त स्रोत काय आहेत? उच्च शिक्षणामध्ये शासनाच्या भूमिकेची चर्चा करा. २०
४. (अ) मानवी संसाधन विकासामध्ये शिक्षणाच्या महत्त्वाची चर्चा करा. १०
 (ब) शिक्षणाच्या आर्थिक विकासामध्ये सहसंबंध उपागमाचे योगदान स्पष्ट करा. १०
५. (अ) शिक्षणातील अंतर्गत व बाह्य कार्यक्षमताचे वर्णन करा. १०
 (ब) मुलींना शिक्षणाची समान संधी कशाप्रकारे प्राप्त करून देऊ शकाल? १०
६. (अ) शिक्षणातील असमानता मापनासाठी गिनी गुणकाचे काय फायदे आहेत. १०
 (ब) उच्च शिक्षणातील उदासिनतेसाठी धोरणात्मक उपाय सूचवा. १०
७. (अ) संस्थानिहाय नियोजनाच्या तीन प्रमुख घटकांची चर्चा करा. १०
 (ब) आठव्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये शिक्षणातील प्राधान्य स्पष्ट करा. १०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा :- २०
 - (अ) विविध अर्थव्यवस्था
 - (ब) मानवशक्ती नियोजनाची गरज
 - (क) शिक्षण आणि अर्थशास्त्र यातील आंतरसंबंध
 - (ड) स्त्री आणि वेतन भिन्नता उपागम
 - (ई) बुद्धिमंथनाची कारणे
 - (फ) शिक्षण - एक उद्योग

M.A. (PART- II)
EDUCATION

History of Education
(Paper – IV) April 2016

QP Code : **20889**

(3 Hours)

[Total Marks : 80

- N. B. :** (1) Attempt any **three** questions from question no. 1 to 7.
(2) Question No. **8** is **compulsory**.
(3) **All** questions carry **equal** marks.

1. (a) Discuss predominant factors of our ancient education system. **10**
(b) Explain the special features of Buddhist System of Education. **10**
2. (a) Explain the causes of wastage and stragnation. **10**
(b) What were the main recommendations of University Commission, 1902. **10**
3. (a) Discuss the merits and demerits of wood's despatch. **10**
(b) Analyse state patronage and growth of Islamic education in this period. **10**
4. (a) Enumerate chief characteristics of vedic education. **10**
(b) State Indian Education Commission's recommendations for development of university education. **10**
5. Critically comment teacher taught relationship in modern education in comparision to ancient education. **20**
6. State the objectives of National Policy on Education (1986). Discuss its important aspects. **20**
7. Explain the important development during 1921-37 in the following fields. **20**
 - (a) University Education
 - (b) Teacher Training
 - (c) Technical Education
8. Answer briefly any **four** of the following :— **20**
 - (a) Characteristics of education in Ancient India
 - (b) Any two educational centres in Buddhist Period
 - (c) Aims and role of Navodaya Vidyalays
 - (d) Five key areas of knowledge paradigm
 - (e) Meaning and scope of marginalization
 - (f) Secondary education and madrasah.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : ८०]

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ यापैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 (२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) आपल्या प्राचीन शिक्षण पद्धतीच्या उल्लेखनीय पैलूंचा चर्चा करा. १०
 (ब) बौद्ध शिक्षणाची विशेष लक्षणे स्पष्ट करा. १०
२. (अ) गळती व स्थगनाची कारणे स्पष्ट करा. १०
 (ब) विद्यापीठ आयोग १९०२ च्या मुख्य शिफारशी कोणत्या होत्या? १०
३. (अ) वुडच्या खलित्यातील गुण व दोषांची चर्चा करा. १०
 (ब) आजच्या काळातील मुस्लिम शिक्षणास राजाश्रय व वाढ याचे विश्लेषण करा. १०
४. (अ) वैदिक शिक्षणातील मुख्य वैशिष्ट्ये विशद करा. १०
 (ब) विद्यापीठ शिक्षणासाठी भारतीय शिक्षण आयोगाने केलेल्या शिफारशी लिहा. १०
५. आधुनिक शिक्षणातील शिक्षक अध्यापन सहसंबंधाची प्राचीन शिक्षणाशी तुलना करून चिकित्सक भाष्य करा. २०
६. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची (१९८६) उद्दिष्ट्ये लिहून त्याच्या महत्वाच्या बाबींची चर्चा करा. २०
७. १९२१-३७ च्या काळामध्ये खालील क्षेत्रामध्ये झालेला महत्वाचा विकास स्पष्ट करा. २०
 (अ) विद्यापीठ शिक्षण
 (ब) शिक्षक प्रशिक्षण
 (क) तांत्रिक शिक्षण २०

[TURN OVER]

८. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

20

- (अ) प्राचीन भारतातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
 - (ब) बौद्ध शिक्षणाची कोणतीही दोन शैक्षणिक केंद्रे
 - (क) नवोदय विद्यालयाचा हेतू व भूमिका
 - (ड) ज्ञान प्रतिमानाची पाच मुख्य क्षेत्रे
 - (इ) अल्पसंख्याकाचा अर्थ व स्वरूप
 - (फ) माध्यमिक शिक्षण व मदरसा
-

M.A. (PART- II)
EDUCATION

Information and communication
Technology
(Paper – VII) April 2016

QP Code : 21831

[Total Marks :80

- N.B. :** (1) Attempt any **three** from Q. 1 to Q. 7.
(2) Question no. **8** is **compulsory**.
(3) **All** Questions carry **equal** marks.

1. (a) Explain the concept of Information Technology, Communication Technology & Instructional Technology. **10**
(b) Discuss the emerging trends in Educational Technology. **10**
2. (a) Explain the need for using the Instructional design in teaching learning process. **10**
(b) Discuss the various steps of ADDIE model with the help of illustration. **10**
3. (a) Explain the use of Search Engines & Browsers in Education. **10**
(b) What are the types of Teleconferencing. Write it's advantages. **10**
4. (a) Differentiate between types of Programmed Learning Materials. **10**
(b) Discuss on the research in the area of Information & Communication Technology in Education. **10**
5. "ICT application accelerates & improves learning" Justify with reference to learning and ICT. **20**
6. Explain the concept and features of self Learning material Prepare a illustrative model of a unit in SLM. **20**
7. Define virtual/online learning. What is the importance of virtual/online learning in Teaching. Share your experience in using moodle through eclipse. mu. ac. in site ? **20**
8. Attempt any **four** of the following: **20**
 - (a) Significance of any two Asynchronous online learning
 - (b) Importance of Spoken Tutorial
 - (c) Significance of use of ICT in Education
 - (d) Criteria for evaluating SLM
 - (e) Factors Affecting ICT Learning
 - (f) Aspects of Online Evaluation

TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(3 तास)

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ पैकी कोणतेही ३ प्रश्न सोडवा.
(२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
(३) सर्व प्रश्नांना सामान गुण आहेत.

१. (अ) माहिती तंत्रज्ञान, संप्रेषण तंत्रज्ञान आणि अनुदेशनात्मक तंत्रज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करा. १०
(ब) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची उद्योन्मुख प्रवाहांची चर्चा करा. १०
२. (अ) अध्यापन अध्ययन प्रक्रियेत अनुदेशन अभिकल्पाचे वापर करण्याची गरज स्पष्ट करा. १०
(ब) अॅडी (ADDIE) नमुन्याच्या विविध पायऱ्यांचे वर्णन उदाहरणांच्या सहाय्याने चर्चा करा. १०
३. (अ) शिक्षणात सर्च इंजिन व ब्राऊजर चा वापर स्पष्ट करा. १०
(ब) टेलिकॉन्फन्सिंग चे प्रकार कोणते ते सांगून त्याचे फायदे लिहा १०
४. (अ) विविध प्रकारच्या क्रमन्वित अध्ययन साहित्यातील फरक स्पष्ट करा. १०
(ब) शिक्षणात माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान क्षेत्रात संशोधनाबाबत चर्चा करा. १०
५. “आय. सी. टी. चे उपयोजन अध्ययनात गतिवृद्धि आणि सुधारणा करते ” शिक्षणात आय. सी. टी. व अध्ययन या संदर्भात समर्थन करा. २०
६. स्वअध्ययन साहित्याची संकल्पना व वैशिष्ट्ये सांगून स्वअध्ययन साहित्यामध्ये एखाद्या घटकाचे सोदहरण प्रतिमान तयार करा. २०
७. आभासी/ऑनलाईन अध्यापनाची व्याख्या करा. अध्ययनात आभासी/ऑनलाईन चे महत्त्व काय आहे. eclipse. mu. ac. in moodle वापरातील तुमचे अनुभव लिहा. २०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. २०
(अ) कोणतेही दोन असमकालिन ऑनलाईन अध्ययनाचे महत्त्व
(ब) स्पोकन टयुटोरीयल चे महत्त्व
(क) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या शिक्षण क्षेत्रातील वापराचे महत्त्व
(ड) स्वयं अध्ययन सामग्रीच्या मुल्यांकनाचे निकष
(इ) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक
(फ) ऑनलाईन मुल्यमापनाचे पैलू.

M.A. (PART- II)
EDUCATION

Guidance and Counselling
(Paper – VIII) April 2016

QP Code : **21861**

(3 Hours)

[Total Marks :80

- N.B. :** (1) Attempt any **three** questions from Q.1 to Q. 7.
(2) **Q.8 is compulsory.**
(3) **All Questions carry equal marks.**

1. (a) What is Guidance? Discuss the need and importance of Educational Guidance. 10
(b) Discuss the various strategies adopted to overcome women exploitation at work place. 10
2. (a) Elucidate the essential characteristics and skills of a good counselor. 10
(b) Explain Holand's theory of Career Development. 10
3. (a) Discuss the various legal and ethical issues to be taken into consideration in Counseling. 10
(b) Explain the various factors affecting Life Style Planning. 10
4. In a highly populated country like India, Discuss the various crisis Intervention techniques to be kept in mind. 20
5. Explain the meaning, characteristics and need for Mental Health. 20
6. Discuss the method of collection, filing, clarification and Dissemination of Occupational Information. 20
7. Explain the meaning of Psychological Tests. Discuss the use of Psychological tests for Guidance and Counseling. 20
8. Attempt briefly any **four** of the following:- 20
 - (a) Individual and Group guidance.
 - (b) Functions of a Counselor
 - (c) Emotional problems of senior citizens
 - (d) Conflict Resolution
 - (e) Scope of Vocational Guidance
 - (f) Importance of physical setting in counseling

[TURN OVER

(मराठी रुपांतर)
(३ तास)

(एकूण गुण:८०)

१. (अ) मार्गदर्शन म्हणजे काय. शैक्षणिक मार्गदर्शनाचे अर्थ सांगून त्याची गरज आणी उपयोजन स्पष्ट करा. 10
(ब) स्त्रियांचे कार्यालयीन स्थळी शोषण थांबवण्यासाठी कोणत्या नितींचा वापर कराल याची चर्चा करा. 10
२. (अ) समुपदेशकाची वैशिष्ट्ये आणि कौशल्यांची चर्चा करा. 10
(ब) हॉलेंडची व्यवसाय विकास विषयक उपपत्तीवर चर्चा करा. 10
३. (अ) समुपदेशनातील कायदेविषयक आणि नीतिविषयक आणि परिशीलनाची चर्चा करा. 10
(ब) जीवनशैली नियोजनात येणाऱ्या विविध घटकांची चर्चा करा. 20
४. भारतासारख्या भरपूर लोकसंख्या असलेल्या देशात आपण आपतकालीन व्यवस्थापन राबवतांना कोणत्या कार्यनितीच्या अवलंब कराल. 20
५. मानसिक आरोग्याचा अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि गरजेची चर्चा करा. 20
६. व्यवसायिक माहितीची एकत्रिकरण, पंजीकरण, वर्गीकरण व वितरण पध्दतीची चर्चा करा. 20
७. मनोवैज्ञानिक चाचणींचा अर्थ स्पष्ट करा. मार्गदर्शन आणि समुपदेशनात मनोवैज्ञानिक उपयोगाची चाचण्यांचा चर्चा करा. 20
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा-
(अ) वैयक्तिक व समूह मार्गदर्शन
(ब) समुपदेशकाची कार्ये
(क) जेष्ठ नागरिकांच्या भावनिक समस्या
(ड) संघर्ष संकल्प
(ई) व्यवसाय मार्गदर्शनाची व्याप्ती
(फ) समुपदेशनावर भौतिक व्यवस्थाचे उपयोजन

M.A. (PART- II)
EDUCATION

Open and Distance Learning
(Paper – X) April 2016

QP Code : **20618**

(3 Hours)

[Total Marks : 80

- N. B. :** (1) Attempt any **three** questions from question no. 1 to 7.
(2) Questions No. 8 is **compulsory**.
(3) **All** questions carry **equal** marks.

1. (a) What are the features of open university system? 10
(b) Distinguish between distance education and correspondence education. 10
2. What are the bases of curriculum construction? Explain the psychological base of curriculum construction with its application. 20
3. (a) Explain the Curriculum Models. 10
(b) What is Community development? Explain the importance community development program of IGNOU. 10
4. (a) Explain Gagne's idea of Instructional design. 10
(b) Describe with the help of an example the steps for designing an Instructional system. 10
5. What is SLM? How is it different from a text-book? Explain the stages of development of course in SLM. 20
6. (a) What are the support services required by a distance learner at the time of examination? 10
(b) Differentiate between lab based learning and project based learning. 10
7. (a) What competencies and skills are required to be performed by an emerging distance teacher? 10
(b) What is evaluation? How can you evaluate a program in distance education? 10
8. Write short notes on any **four** of the following :- 20
 - (a) Conventional education
 - (b) Types of communication
 - (c) Characteristics of distance education
 - (d) Course writer
 - (e) Summative evaluation
 - (f) Tools for collecting qualitative data

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : ८०]

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ यापैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 (२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) मुक्त विद्यापीठाची विशेष लक्षणे कोणती? १०
 (ब) दूरस्थ शिक्षण व मुक्त शिक्षण यामधील फरक उदाहरणासह स्पष्ट करा. १०
२. अभ्यासक्रम रचनेचे विविध आधार कोणते ते सांगून अभ्यासक्रम रचनेमध्ये मानसशास्त्रीय आधार स्पष्ट करा व त्याचे उपयोजन लिहा. २०
३. (अ) अभ्यासक्रम नमुने (models) स्पष्टीकरण करा. १०
 (ब) समुदाय विकास म्हणजे काय? IGNOU (इग्नूच्या) समुदाय विकास कार्यक्रमाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १०
४. (अ) गॅनेची (Gagne's) सूचनात्मक रचना (design) स्पष्ट करा. १०
 (ब) अनुदेशात्मक प्रणाली रचनेच्या पायऱ्यांची उदाहरणाच्या सहाय्याने चर्चा करा. १०
५. स्वयं अध्ययन साहित्य म्हणजे काय? स्वयं अध्ययन साहित्य पाठ्यपुस्तकापेक्षा वेगळे कसे आहे. स्वयं अध्ययन साहित्यातील अभ्यासक्रम विकासाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. २०
६. (अ) परीक्षेच्या वेळी दूरस्थ विद्यार्थ्यांस कोणत्या आधार सेवा पुरविल्या जातात? १०
 (ब) प्रयोगशाळेवर आधारीत अध्ययन आणि प्रकल्पावर आधारीत अध्ययन ह्यामधील फरक स्पष्ट करा. १०
७. (अ) उभरत्या दूरस्थ शिक्षकाला कोणत्या क्षमता व कौशल्यांची गरज असते? १०
 (ब) मूल्यमापन म्हणजे काय? दूरस्थ शिक्षणातील कार्यक्रमाचे मूल्यमापन तुम्ही कसे कराल? १०

[TURN OVER]

८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा :-

२०

- (अ) रूढी परंपरागत शिक्षण
 - (ब) संप्रेषणांचे प्रकार
 - (क) दूरस्थ शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
 - (ड) पाठ्यक्रम लेखक
 - (इ) समापनात्मक मूल्यमापन
 - (फ) गुणात्मक माहिती मिळविण्यासाठीची साधने
-